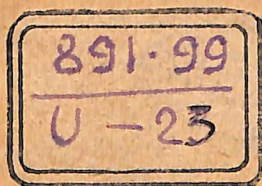

16743

177

ԼԵՐՈՆ ՍԱՐԲԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԸ

2003.

Ռոստով-Դոն

Տպ. „Աշխատանք“

1918.

84.99
L-23

ՀԵՐՈՆ ՍԱՐԻՆԱՆ

891-99

Ա-23

Հ Ե Ր Ո Ս Ը

Առատով—Դօն

Տպ. „Աշխատանք“

1918.

Երբ հերոսը ծնւեց, ժամանակը եկաւ և
հարցրեց նրա ծնողներին.

— Ի՞նչ պիտի անի ձեր զաւակը, երբոր
մեծանայ:

— Մեր սրտի իղձը պիտի կատարի, որով-
հետեւ մենք բախտ չունեցանք կատարելու նրան:

— Իսկ եթէ չկատարեց:

— Չէ՛, պէտք է կատարի, պատասխանեցին
ծնողները. եթէ նա մեր զաւակն է, ապա ուրե-
մըն մենք գիտենք ինչ է լինելու նա:

Ժամանակը զարմացաւ նրանց վստահու-
թեան վրայ եւ ասաց.

— Քանի որ դուք այդպէս հաւատարիմ էք
մնացել ձեր իղձին, ես էլ ուզում եմ օգնել ձեր
զաւակին. նա կապրի այնքան տարի, մինչև որ
ձեր սրտի իղձը կատարի:

47201-մ

32486. Կ

I

Ո՛ւր ես թռչում, միտք իմ, որ հեռուներն
են կանչում քեզ, դէպի որ աշխարհն ես ուղղում
թռիչքդ...

Հանգստացիր, սպասիր բախտաւոր ժամա-
նակների: Թող խաղաղութեան մէջ թևերդ հզո-
րանան, և երբ դու գալիք օրերում աշխարհներ
անցնելու լինես, խոչընդոտները յաղթահարել
կարողանաս, դժւարութիւնների առաջ ծառանաս
և նրանց վրայից քեզ կանչող հեռուներին հաս-
նես:

Բայց լսում ես դու իմ խորհուրդը: Ոչ, դու
անկարող ես: Քո հանգստութիւնը ընդհանր է.
այն էլ տեղի է ունենում այն ժամանակ, երբ
դու լսում ես իմ յուսահատական կանչը դարձի:
Երբ լսում է իմ ձայնը, դու դարձեալ թեւաոր-
ւում ես, կարծես ինչ որ բան ունես գտնելու,
ժամանակ չպիտի կորցնես:

Դու հսկայ թռչուն ես, աշխարհն էլ քո գա-
ռադիդն է, ելք չկայ նրանից: Եւ դու չես գըտ-
նում նրա մէջ մի տեղ, ուր իջնես ու հանգստա-
նաս: Արիւնի հոտը քեզ չի բաշում, դիակները
քեզ վայր չեն բերում: Դու անգղ չես, թէև
թռչուն ես հսկայ, բայց գիշատիչների երկրից չես:
Քո փնտրածն ուրիշ է, բայց դու չես գըտ-

նում այն: Իսկ ինչ որ գտնում ես հեռաւոր ու
բոնուսներդ ժամանակ՝ պատմում ես ինձ և իմ
հոգին լցնում ես մի ցաւով, որից բարձրանում է
խելայեղութեան փոթորիկը և սկիզբ է առնում
արցունքի հեղեղը:

Քո պատմութիւնը միայն ես պիտի իմանամ,
թէ ուրիշներին էլ պէտք է պատմեմ: Բայց նա
մահու և լռութեան համար չէ: Նրան ծնել է
ամբողջ աշխարհը և աշխարհի հսկայ ծնունդը
չի կարող պարփակել մի մարդու մէջ: Նրա
մայրն է ամբողջ աշխարհը, և ես աշխարհին
պիտի վերադարձնեմ իր զաւակին:

II

Երկրի ցամաքները ալեկոծութեան մէջ են
և ծովերն ու ովկիանոսները խաղաղւել են, որ
ունկնդրեն ցամաքի անսովոր ալեկոծութեան:
Բայց նրա փոթորկի պատճառը հրաբուխներն ու
երկրաժարները չեն. հանգիստ են նաև ստորեր-
կրեայ ուժերը: Նրանց արձագանքն է հզօրագին
շարժման մէջ դրել մարդկային ցեղը: Մարդկա-
յին ցեղը, որի մէջ արձագանք են տւել բոլոր
ստորերկրեայ բախումների ու տատանումների
ձայները և բոլոր փոթորիկների գոչումները,
ինքն էլ դարձել է այդ բոլոր ուժերի թնդիւն-
ներից մի հրաբուխ և այժմ ժայթքել է ու այր-
ւում է իր սեփական կրակով...

Զէ՛ որ նա բնութեան հարազատ ծնունդն
է, ինչո՞ւ ուրեմն չպիտի նմանի նրան: Ինչո՞ւ ծո-
վերը միայն պիտի ալեկոծւեն և երկրի սրտի

արինը միայն պիտի փոթորկի: Ինչո՞ւ նա էլ,
որին երկրի տափարակները այնքան ազատու-
թիւն են տալիս, չպիտի արձագանքի իրեն հա-
րազատ տարերքների ահաւոր ձայներին: Ինչո՞ւ
նա էլ չպիտի գոչի, ինչո՞ւ նրա ձայնն էլ չպիտի
որոտայ բարձութիւններից անդունդները: Եւ գո-
չում է նրա ձայնը՝ ահաւոր ու մահաբեր: Նա
ինքն ընդվզել է իր դէմ և խորտակում է իր
ձեռքով կանգնեցրածը...

Եւ հզօրագոյն բախումների դաշտերից, ուր
ծուխը, արինն ու մոխիրը իրար են խառնւել,
փախչում է իմ ահաբեկւած միտքը դէպի ինձ
հարազատ բարձրավանդակը և նրա ձորերի մէջ
ու բարձրութիւնների վրայ՝ ընկերացած անհան-
գիստ քամու հետ՝ կատարում է իր յուսահատա-
կան պտոյտը...

— Կանգնիր, միտք իմ անհամբեր, իմ հո-
գին էլ է ուզում բեզ հետ գալ, իմ հոգին էլ է
ուզում այդ լեռներին այցելութեան գնալ: Թող
քամուն, նա շատ արագ է թռչում. իմ հոգուն
ժամանակ է հարկաւոր ողբալու բարձրավանդա-
կի հսկայ վիշտը: Թէև նրա հեկեկանքից կը մըթ-
նի բո լոյսը, բայց և այնպէս նա պիտի գայ:
Թէև բո մթազնումի միջից ես պարզ չեմ տես-
նի իմ բարձրավանդակի տխրագին տեսքը, բայց
և այնպէս նա պիտի գայ: Այնտեղ, ուր տառա-
պանքն է հեկեկում, դու չպիտի մենակ գնաս,
բեզ պէտք է ընկերակցի նաև իմ հոգին:

Եւ հոգիս սև հագած՝ միացաւ մտքիս հետ
կատարելու մի տխուր ճամբորդութիւն...

Ահա իմ սիրելի բարձրավանդակը: Խաւարը

ծածկել է նրան: Ես պիտի սպասեմ ու տանջեմ այս դադաթի վայ, մինչև որ լոյսը բացվի:

Գուցէ այդպէս էլ հարկաւոր է: Գուցէ այս բարձրավանդակին աւելի լաւ է գիշերով այցի դալ և խաւարի մէջ պատրաստուել նրա ապրած զարհուրանքին դիմանալու: Խաւարը պիտի սովորեցնի ինձ փոքր ինչ խաղաղ հոգով նայել նրա ողբալի վիճակին: Բայց ես չեմ ուզում ընդունել այդ թեթեւութիւնը: Բարձրավանդակի սոսկումը թող ինձ էլ խորտակի, թող ինձ էլ անհետացնի և իր վրայի իջած խաւարը թող ինձ ոյժ չտայ, թող ինձ կուլ տայ...

Բայց այդ ինչ եմ լսում... Քամին բերեց ինձ լեռան ստորոտից ցասկոտ մի դոչ և նրան հետեւող մի հառաչանք...

Մութ է դեռ և ես չեմ կարող իմանալ՝ ո՞ւմ կրծքից արձակեց այս հառաչանքի ձայնը: Անշուշտ մի վիրաւոր է նա, հրաշքով ազատուած դահիճների ձեռքից, տանջւում է իր վէրքերի ցաւից: Այս խաւարի մէջ տառապել վէրքերի ցաւից, դիակներով ծածկւած այս երկրում, անօդ-նական, առանց յոյսի՝ սոսկալի դրութիւն է: Ինչո՞ւ նա էլ չի արժանացել միւսների բախտին՝ չի մեռել և վիրաւոր ընկած կամ թափառում է այս ամայութեան մէջ: Միթէ այս բարձրավանդակի վրայ յաւերժ պիտի լսի տառապանքի ձայնը: Միթէ դեռ չի լրացել դառնութեան ժամը և ահա նրան լրացնում է այս միակ վիրաւորը: Եւ նա չունի մի ընկեր, որ նրա տանջանքի ձայնը լսէր և նրա ցաւը մեղմացնէր: Ճակատագիրը պատժել է նրան՝ թողնելով մե-

նակ վիրաւոր եւ խաւարի մէջ կորցնելով նրա հառաչանքը...

Բայց ինչ եմ ասում ես: Չէ որ նա մենակ չէ, չէ որ ես լսում եմ նրան: Լսում եմ, բայց նա այդ չգիտէ: Ա՛խ, եթէ իմանար: Վերկենամ և կանչեմ բոլոր ոյժովս.

— Իմ եղբայր, ես լսում եմ բո ձայնը: Շուտով կը լուսանայ, ես վայր կիջնեմ և բո վէրքերը կը կապեմ:

Միայն թէ ես նրան կենդանի գտնեմ, միայն թէ նրան մինչև առաւօտ բորենիները չպատառտեն:

Ո՛հ մեծ խաւար, դու դո՞նէ մեղմացրու դժբախտ տառապեալի ցաւը. այս գիշեր դու կարճացրու տևողութիւնդ:

Սակայն մութն իմ աչքերին դարձաւ աւելի անթափանց ու աւելի ճնշող: Եւ վիշտը աւելի լայն բացեց իր թևերը, որ չլինի թէ հոգիս իր որևէ անկիւնից յոյսի շունչ ոտանայ:

Ո՛հ մեծ խաւար, դու թէև ծածկում ես եղեռնը ցերեկայ, բայց բերում ես հետդ վիշտ ահագին, բամում ես արցունք իմ աչքերից և ուռուցում ես նրանով այս բարձրութիւնը, ուր դեռ յանցանքի դարչապարը չի կոխոտել: Միթէ այս բարձրավանդակի վրայ չպիտի մնայ մի տեղ, ուր շնչած չլինի վիշտը և թափւած չլինի արտասուքը...

Ո՛հ մեծ խաւար, դու որ ծածկում ես մարդկանց դժբախտութիւնը, բաց արա այս անգամ մի փոքր վաղ նրանց տառապանքի պատկերը: Թող ես ժամ առաջ տեսնեմ նրան, թող

ժամ առաջ պոռթքի հեծկլտանքն իմ հոգու:

Ո՛հ մեծ խաւար, դու որ խնամքով պարու-
րում ես երկիրը ու հանգստացնում ես կրքերը,
դու չունես ոչ դէպի վիրաւոր տառապողը, ոչ
էլ դէպի առողջը: Դու դարձար էլ առաւել ան-
թափանց:

Կրկին անգամ հասաւ ինձ գոչը ցասկոտ և
հառաչանքը նրան հետևող:

— Դիշերը քեզ էլ է տանջում, իմ եղբայր,
ինձ էլ: Բայց համբերիր մի փոքր էլ, թող ու-
ժերդ չսպառւեն: Ծուտով կը լուսանայ և ես կը
տեսնեմ քեզ իմ դժբախտութեան դադաթից և
գուցէ դու էլ ինձ քո տառապանքի ստորոտից...

Մենակութեան ու խաւարի մէջ չխեղդւելու
համար՝ միտքս սաւառնեց դէպի բարձրավանդա-
կի անցեալը—դէպի դարերի խորքերը...

Այս մթութիւնից ձգում ես քեզ դէպի ու-
րիշ մթութիւններ: Նայիր չկորչես նրանց ան-
յայտութեան մէջ...

Այդ անյայտութեան մէջ կորել են հարիւ-
րաւոր սերունդներ, որոնցից շատերը իրենց բնա-
կան մահով, իսկ ուրիշները բռնի մահով: Այս
բարձրավանդակի վրայ տասնեակ սերունդներ
իրենց վախճանն են գտել, երբ նրանց արիւնն
ու ոգին մերձեցրել են նրանց ըմբոստութեան
վարկեանին: Նրանք ծառացել են բռնակալների
դէմ և իրենց արիւնով ոռոգել են այս բարձրա-
վանդակը: Նրանց արիւնը ծծել է հողը. ապա
անցնելով ցորենի ու հաճարի մէջ՝ կրկին անգամ
դարձել է արիւն և ընկածների հզօր շունչը վե-
րակենդանացրել է դալիբ սերունդների մէջ:

Սրանց սրբազան մտածմունքն էլ եղել է՝ չդնալ
ուրիշների ճանապարհով և չխօսել նրանց բար-
բառով: Եւ իր հարազատ բարբառի սիրոյն պա-
տերազմել է բարձրավանդակի ժողովուրդը իր
թշնամիների հետ, զաբկել է ու զարկել և ինչ-
պէս այսօր՝ դիակներով ծածկել է հարթութիւն-
ներից բարձրացած իր սիրելի երկիրը:

Բայց ինչպէ՞ս նահատակւել է այդ ժողո-
վուրդը իր բարբառի սիրոյն, ինչպիսի՞ սոսկալի
զոհաբերութիւններ է արել նա: Ինչո՞ւ նա էլ չի
հետևել ուրիշների օրինակին և չի հրաժարւել
իր բարբառից...

Այդ բարբառի մէջ հնչել է նրա դոյութեան
իմաստը, նրա հոգու վսեմութիւնը: Դարեր շա-
րունակ նա արիւն է թափել, դիակներով ծած-
կել է երկիրը, որպէսզի հեռու պահի իր բար-
բառը արեան ու դիակների հոտից, բռնութիւն-
ների ու տառապանքների մզաւանջից, որպէսզի
նրա ձայնի քաղցրութեան ունկնդրի և նրա ելե-
ւէջների ամենաբարձր հնչիւնը լսի: Գեղեցկու-
թեան բարբառը նա ուզեցել է լսել, բայց ոչ
աւերակների մէջ և հեռու բռնութիւնների մըղ-
ձաւանջից: Այս սրբազան ձգտումի համար նրա
հոգին դարերի ընթացքում արտատուել է կարօ-
տով: Նրա հոգին լաց է եղել, իսկ մարմինը ա-
րիւնոտւել է և նրա հոգու վսեմութեան բար-
բառը փոխւել է զայրոյթի, անէծքի ու առեւտու-
թեան: Ցասկոտ ձայնով դոչել է նա իր թշնամի-
ների վրայ և իր սուրը խրել է նրանց բիրդ սըր-
տերը: Թշնամի ու հարազատ արիւնը թափւել է
բարձրավանդակի վրայ, նրան ծծել է հողը. ապա

անցնելով ցորենի ու հաճարի մէջ՝ դարձել է վերստին հակամարտ մի արիւն և նորոգել է դարձեալ ցածութեան ու ազնւութեան մարտը։ Ժողովուրդը կուել է թէ՛ իր դէմ և թէ թշնամիների դէմ և յաղթելով երկուսին էլ՝ փոել է դիակները հայրենի բարձրաժանդակի վրայ։

Ո՞հ դու մեծ կարօտեալ, որ նահատակել ես վսեմ ձգտումիդ սիրոյն, չկարողացար յաւերժ ժամանակների համար հնչեցնել քո յօրինած ներդաշնակութիւնը, քո հոգու աննման բարբառը...

Եւ միտքս ու հոգիս, որպէս երկու ահաբեկւած թռչուններ, ցուրտ ու խաւար գագաթի վրայ գգւեցին իրար և ընկղմեցին նիրաւանայի մէջ...

III

Խաւարը սկսեց նօսրանալ։ Յուտով արեւելքը կը լուսազարդւի արեգակով և նրա ջերմութիւնը կը թափւի նաև այս դժբախտ բարձրաժանդակի վրայ։

Կրկին անգամ հասաւ ինձ գոչը ցասկոտ և հառաչանքը նրան հեռեւոր։

— Իմ տառապող եղբայր, լարիր ուժերդ, խաւարը նօսրանում է, շուտով կը լուսանայ։ Մութը բաժանել է մեզ, լոյսը կը միացնի։ Յոնն այդ մերձեցման՝ դու ազատւած եղիր խաւարում շրջող չաբիւից։ Քո ցասումն ու հառաչանքը հասնում են ինձ և իմ հոգու մէջ առաջացնում են զայրոյթ ու տանջանք։

Ահա և լոյսը...

Լերան ստորոտում տեղաւորւել է փոքրիկ քաղաքը, նրանից այն կողմ տարածւել է ընդարձակ դաշտը, ծածկւած բազմաթիւ գիւղերով, այստեղ այնտեղ ընկած են դիակներ։ Լերան ստորին լանջի վրայ—ճվ գարմանք—կանգնել է մի տղամարդ, մերկացրած սուրը ձեռին, բազուկները յաղթ, ճակատը բարձր՝ նայում է իր առջև—դժւար վերելքին...

Մոռացած ամեն ինչ, և՛ տանջանքը գիշերւայ, և՛ տեսարանը սոսկալի՝ յառել եմ հայեացքս նրան և չեմ հաւատում աչքերիս։ Նրա վրձնականութիւնը, նրա յաղթ բազուկները, նրա բարձր ճակատը զմայլեցրին ինձ։

— Եթէ ես հազար ու մի գիշեր էլ տանջէի այս գագաթի վրայ, դարձեալ բախտաւոր պիտի համարէի ինձ, տեսնելով այս տղամարդուն, ասացի ես զսպւած ձայնով։

Ահա նա սրախոխող արեց լեռնից վայր իջնող մի բօրենու։ Քայլեց մի փոքր, ապա յարմար տեղ գտնելով՝ մի քանի քայլ վեր բարձրացաւ։ Ահա նա սրախոխող արեց նաև մի չախկալ, երբ այս վերջինը դուրս էր գալիս իր որջից։ Նա կանգ առաւ, յենւեց մի ժայռի, կարծես աւելի շուտ իր անցնելիք ճանապարհը որոշելու համար, քան հանգստանալու։ Կրկին քայլեց, անցաւ բաւականին ճանապարհ։ Ահա նա սրախոխող արեց էլի մի չախկալ։ Հասաւ մի ուրիշ ժայռի, կանգ առաւ, ապա յենւեց նրան, նորից սկսեց բարձրանալ...

— Ուրեմն նա միտք ունի այս գագաթը

բարձրանալու և նախ քան այստեղ հասնելը պիտի սրախօխող անի թորենիններին ու չախկալներին, ասացի ես և շարունակեցի լարած ուշադրու-
թեամբ հետևել նրան:

Արեգակը բարձրացաւ հօրիզօնից և խա-
ւարից հետք անգամ չմնաց երկրի վրայ: Լուսա-
ւորւեց նաև իմ միտքը և կասկածի հետք իսկ
չմնաց նրա մէջ...

Այս հերոսը, որ քայլում է լերան լանջերով,
այլևս առեղծւած չէ ինձ համար: Նա մի պա-
տահական մարդ չէ, նա այս բարձրավանդակի
հարազատ զաւակն է: Թոյլերը ընկել են, իսկ
նա, իբրև բոլորից զօրեղը, մնացել է: Նա մի
իղձ ունի իր սրտում և ուզում է նրան արտա-
յայտել այս լերան բարձունքից:

— Այս գագաթը քեզ է սպասում, ով ան-
ընկճելի մարդ: Դու, որ յաղթել ես թշնամիներ-
րիդ, չես կարող չհասնել այստեղ: Այս բարձուն-
քից երևում են վայրերը հեռու, ծովերը կա-
պոյտ...

Բոլորը ընկել են, մնացել է այս մէկը: Բայց
նա այնպիսի տպաւորութիւն է թողնում, կար-
ծես ամբողջ ցեղի հոգին ու սիրտը իր մէջ ունի:
Այս գիտակցութիւնը նրան ոյժ է ներշնչում և
ոչ մի արգելք չի կարող կանգնեցնել նրան վե-
րելի ճանապարհին: Որպէս մի ձգողական զօրու-
թիւն ձգում է նրան այս գագաթը դէպի իրեն
և նա բարձրանում է դանդաղ, բայց հաստատ
քայլերով:

— Բարձրացիր, ո՛վ հերոս, քո յաղթ բա-
զուկներին մեռնեմ: Ես կարօտ եմ քո հոգու

վսեմ բարբառը լսելու և քո խիզախ դէմքը մօ-
տիկից տեսնելու: Իմ փափագը պիտի բացւի
որպէս մի ծաղիկ, թէ պիտի թօշնի իմ սրտում
չբացւած: Այդ անհնարին է, դու պիտի հասնես
այս կէտին և ես պիտի լսեմ քեզ: Բայց ես չեմ
կարող քո ճանապարհը ծաղիկներով ծածկել:
Ներքեւ դիակներ, վերեւ ծաղիկներ՝ այսպէս է
հերոսների ճակատագիրը: Սակայն դեռ ցուրտ է,
ծաղիկները դեռ չեն ծաղկել: Բայց եթէ իսկա-
կան ծաղիկները դեռ չեն ծաղկել, ահա փռում
եմ ես քո առաջ իմ հոգու ծաղիկները, թող նը-
րանք էլ կանչեն քեզ, թող նրանք էլ ոյժ տան
քեզ, թող նրանք էլ աւեն քեզ, որ ամայութեան
մէջ չի հնչելու քո աննման բարբառը: Ծաղիկնե-
րի բուրմունքի հետ կը տարւի նա դէպի վայ-
րերը հեռու և ծովերը կապոյտ...

Մեր ցեղը դարերի ընթացքում դեռ չի տե-
սել իր ոչ մի զաւակին այս բարձունքին հասած:
Նա միշտ էլ այս բարձրութեան համար է երա-
զել, բայց միշտ էլ կոտորւած թւերով գերեզման
է իջել: Եւ դու այժմ մեր ցեղի դարաւոր իղձը
հոգուդ մէջ գրկած՝ դիմում ես դէպի այս բար-
ձունքը: Թոյլ տուր, ով հերոս, բոլոր ընկած սե-
րունդների կողմից խոնարհւել ու համբուրել
այս հողը, որի վրայ շուտով դու պիտի կանգ-
նես, թոյլ տուր սիրոյ և կարօտի արցունքով
թրջել նրան...

Նա դադարեց բարձրանալ և շարունակեց
ճանապարհը լերան լանջերով:

Նա մենակ չի մնալու: Նրա մասին կիմա-
նան իր ցրիւ եկած եղբայրներն ու բոյրերը:

Նրանք կը գան և այս բարձրավանդակի վրայ բախտաւոր կը լինեն: Եւ նրանց բախտաւորութեան միջից կը լսւի իրենց հերոսի բարբառը:

Բայց ի՞նչ է լինելու արդեօք այդ բարբառի իմաստը: Իմանալ անհնարին է: Այդ ծածկած է գալիք օրերի մշուշով: Այդ մի գաղտնիք է, որ մի օր արևի պէս կը ծագի...

Ահա նա սրախոխող արեց էլի մի բորենու և առանց ժամանակ կորցնելու շարունակեց առաջ գնալ: Նա ուղու մէջ մաքրել լեռը այդ գաղաններէ:

— Ես հասկանում եմ քեզ. դու պիտի անցնես լեռան չորս բոլորը և սրախոխող անես բորենիներին, որովհետեւ քո բարբառը չի կարող հնչել, քանի դեռ լսուում է նրանց ձայնը: Ուրեմն թող քո սրից կաթի արիւնը, քանի դեռ չի հասել քո կեանքի գերագոյն վարկեանը: Զննի, ով հերոս, և լռեցրու կաղկանձը գայլերի: Զննի, որ մերձեցնես կարելիութիւնը սրբազան և իզն՝ արիւնով ու արցունքով ծածկած՝ դարձնես իրական...

Նա անհետացաւ ահագին ժայռի հետև և նրա գերութիւնից աղատած հայեացքս ընկաւ աւերակների վրայ, չիրիմների ու չծածկած դիակների վրայ...

Սոսկալի տեսարանից աչքերս մթնդեցին և մաքրեց մռայլեցին: Սակայն երկար չտևեց իմ տեսողութեան ու զգացողութեան մթագնումը: Եւ ինչպէս խաւարում թափառողը չի յուսահատւում և ապա մտաբերելով մայր մտած արեգակը չի յուսադրում, այնպէս էլ ես սփոփեցի ինձ,

երբ վերստին մտածել սկսեցի ժայռի հետևում գտնուող քաջի մասին:

Դու մեծ կարօտեալ, որ նահատակել ես հայրենի բարձրավանդակիդ վրայ, իզուր չես ծնել այդ հերոսին. նա պիտի ապրի և քո հոգու շունչը աշխարհին հաղորդի: Քո ապրումները գեղեցիկ ու մտածումները վսեմ նա պիտի յանձնի յաւերժութեան և նրա բերնից արձակւած բարբառը յաւերժութիւնը կը պահի որպէս հարազատ մայր:

Զլինի թէ քո մահւան լուսթեան մէջ, ուր ոչինչ մուտք չի գործում, մտնի սոսկալի կասկածը և թունաւորի քո խաղաղութիւնը: Դու, որ արևի տակ այնպիսի հաւատով լսել ես նրան, դո՛ւնէ հողի տակ փակիր լսելիքդ նրա շնչոցների դէմ: Հաւատա՛ ինձ, քո հերոսը պիտի յաղթահարի բոլոր արգելքներին: Այս գագաթի վրայ թառած իմ հոգին իր ամենատես աչքերով կարդում է նրա ճակատագիրը և մոռացած պահ մի քո անպատմելի մահացումը՝ ուրախանում է քո զաւակի բախտի վրայ: Նա փռել է քո հերոսի առաջ իր ծաղիկները, որ նրա ուղին մերկ ու ամայի չլինի: Այդ ծաղիկների վրայ հանգստանում է նրա յոգնած գլուխը և մեղմանում է նրա աչքին պայքարի դաժանութիւնը: Իմ հոգին այս բարձրութեան վրայ կը կորչէր ու կանէանար, եթէ չլինէր այդ յոյսը: Այդ յոյսը նրան ոյժ է տալիս տանելու քո մահը և տեսնելու քո ոգու յաղթանակը: Քո հերոսի բերնից պիտի հնչի քո բարբառը հզօր՝ աղատած գիշատիչների շնչից: Եւ քանի դեռ չի հնչել քո ձայնը իր ամբողջ ինքնութեամբ ու կատարելութեամբ, քո հերոսը

պիտի ապրի ու պայքարի...

Ահա երևաց նա իր ամբողջ հասակով լերան հիւսիսային լանջի վրայ։ Նոյն վճռականութիւնը, նոյն քայլածքը։

— Քայլիր, ճվ հերոս, քայլիր։ Դու բախան ես մեր ցեղի, դու յոյսն ես մեր ցեղի, դու մարմնացումդ մեր ապրումների, դու արեւդ երկրային մեր դալիք օրերի։ Դու ես իմաստը մեր տեղերումների և պատճառը մեր կեանքի յտրատեութեան։ Քո յայտնելուն մենք սպասել ենք երկար դարեր և ահա դու յայտնեցիր։ Փառք քեզ ուղարկող զօրութեան։ Այդ զօրութեան սիրոյն մենք արիւն ենք թափել, արցունք ենք թափել։ Եւ ահա դու ելած արիւնի ու արցունքի միջից՝ սպեղանի ես դնում մեր վէրքերի վրայ և ցամաքեցնում ես մեր աչքերը։ Եւ մենք մեր հոգու գորովը ու սրտի գուրգուրանքը քեզ համար ենք պահել։ Ընդունիր այդ բոլորը և բարձրացիր վեր...

Ռոստով—Դօն.

Մարտ 1918 թ.

75к.

4. 2 - 11

16743

Бук. 182 900
Ц. 75

ԳԻՆՆ Է 75 ԿՈՊ.

Պահանք՝ տպ. «Աշխատանք». Ростовъ н-Д.,
Казанск. ул. № 64.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1641421

